

IX.3- LA PROJECCIÓ DEL DRET INTERNACIONAL EN LA DELIMITACIÓ DELS ESPAIS MARÍTIMS DE LES ILLES BALEARS.

Joan David Janer Torrens

Les Illes Balears i les Illes Canàries es configuren com a arxipèlags d'Estat, en contraposició al concepte d'Estat arxipelàgic recollit a l'article 46 del Conveni de Nacions Unides sobre el Dret de la Mar de 10 de desembre de 1982 (Conveni de Montego Bay)¹. Tant les Illes Balears com les Illes Canàries són arxipèlags que formen part d'un Estat i, per això, la seva regulació és diferent respecte de la regulació prevista al Conveni de Montego Bay sobre els Estats arxipelàgics (art. 46 a 54), que són Estats formats per illes (Japó o Filipines en serien un exemple). En aquest sentit, cal recordar que l'article 2 de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears (EAIB) defineix

1.- Aquest conveni va entrar en vigor dia 16 de novembre de 1994 i, per Espanya, dia 15 de febrer de 1997 (Instrument de ratificació del Tractat publicat al BOE n° 39, de 14 de febrer de 1997).

el territori de la Comunitat Autònoma com aquell format per les “(...) illes de Mallorca, Menorca, Eivissa, Formentera i Cabrera i pels de les altres illes menors adjacents”.²

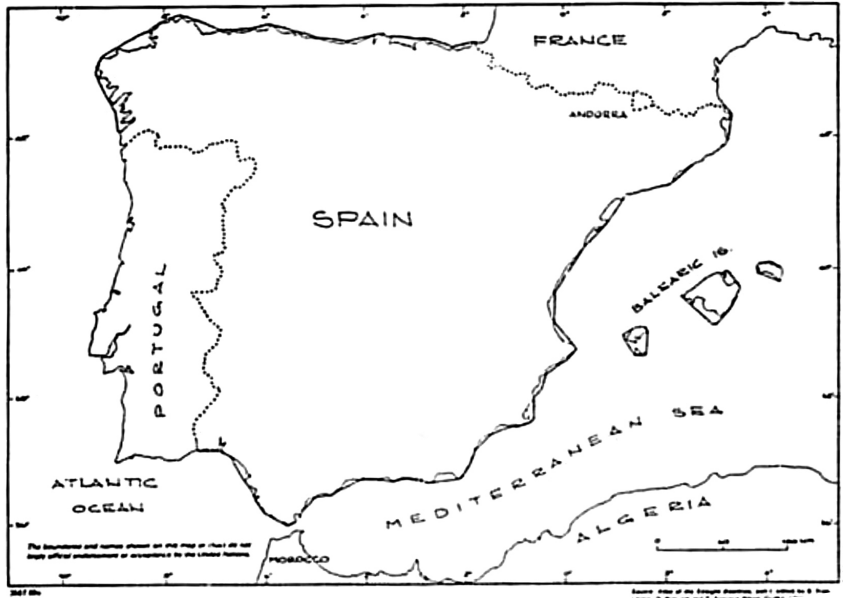
El Conveni de Montego Bay regula una pluralitat d'espais (aigües interiors, mar territorial, zona econòmica exclusiva, plataforma continental o alta mar) que compten cada un d'ells amb un règim propi de reglamentació. En aquest sentit, cal assenyalar que la intensitat de la competència de l'Estat disminueix com més enfora es troba aquest espai del territori nacional. Tant a les aigües interiors, com al mar territorial, la ZEE o la plataforma continental, l'Estat riberenc té competència exclusiva sobre els recursos que hi ha, cosa que no succeeix a l'alta mar en què no hi ha sobirania estatal.

Així mateix, cal tenir present que tota la normativa espanyola i autonòmica que regula l'exercici de les competències en els espais marítims de les Illes Balears tenen com a punt de partida la regulació i les categories jurídiques definides en el Conveni de Montego Bay. Així, l'article 3 del projecte de Llei de protecció i ús sostenible del litoral i modificació de la llei 22/1988, de 28 de juliol, de Costes assenyala que són béns de domini públic marítimo-terrestre estatal “el mar territorial y las aguas interiores, con su lecho y subsuelo” i “los recursos naturales de la zona económica y la plataforma continental”.

Les aigües interiors, definides a l'article 8 del Conveni, són les aigües situades a l'interior de la línia de base que serveix per delimitar el mar territorial i és un espai sotmès a la sobirania de l'Estat riberenc a tots els efectes. Per tant, aprofitament dels recursos naturals del sòl i del subsòl i limitació de navegació de vaixells. En tot cas, els ports queden inclosos dins les aigües interiors, però tenen un règim especial per facilitar-hi l'accés. L'EAIB deixa ben clar que és sobre les aigües interior on la CAIB exerceix les seves competències exclusives. Així, l'article 33.22 de l'EAIB parla de la competència exclusiva en “pesca i activitats recreatives en aigües interiors, cria i recollida de marisc, aqüicultura”. En aquest mateix sentit, l'article 4 del Projecte de Llei de pesca marítima, marisqueig i aqüicultura de les Illes Balears aprovat pel Consell de Govern de dia 8 de març de 2013 fa esment al concepte “d'aigües de les Illes Balears” referit a les aigües interiors.

2.- Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears (BOIB n° 32 EXT, de 1 de març de 2007). L'Estatut d'Autonomia de Canàries, a diferència del de les Illes Balears sí que parla del concepte d'arxipèlag i, en aquest sentit, el seu article 2 assenyala que “El ámbito territorial de la Comunidad Autónoma comprende el Archipiélago Canario (...)”.

A continuació es reproduïx un mapa amb la delimitació de les aigües interiors de la península ibèrica i les Illes Balears:

Font: J. M. LACLETA MUÑOZ, *Las fronteras de España en el mar*,
Real Instituto Elcano, DT n° 34/2004.

La configuració com a arxipèlags d'Estat de les Illes Balears i les Illes Canàries implica precisament que no sigui aplicable la regulació prevista al Conveni de Montego Bay pels Estats arxipelàgics en relació a les aigües arxipelàgiques ni que tampoc sigui aplicable el concepte de “perímetre arxipelàgic” per delimitar aquests tipus d'aigües. Aquestes categories estan regulades als articles 46 i següents del Conveni de Montego Bay.

En aquest sentit, resulta especialment estrany el concepte de “aguas canarias” creat per la Llei 44/2010, de 30 de desembre, de aguas canarias³. Aquesta llei, en la delimitació de les aigües canàries, aplica un perímetre arxipelàgic (línies que uneixen els punts exteriors de cada una de les illes canàries) i defineix com a canàries les aigües que queden dins aquest perímetre. Ara bé, definir les aigües com a “canàries” no suposa la introducció de cap categoria jurídica nova des de la perspectiva de la

3.- BOE n° 318, de 31 de desembre de 2010.

configuració d'aquests espais marítims atès que la pròpia llei, al seu article 1.2, assenyala que tant l'Estat com la Comunitat Autònoma de les Illes Canàries exerciran les seves competències en aquestes aigües depenent de la distribució material de competències previstes a la Constitució i a l'Estatut d'Autonomia. En tot cas, el nou concepte introduït per la llei 44/2010 no es troba recollit al Conveni de 1982 (certament, tampoc ho prohibeix), però el cert és que és una tipologia d'aigües que no introdueix res ni tampoc implica atorgar noves competències a la Comunitat canària en aquest espai.

El mar territorial, regulat a l'article 2 i següents del Conveni de Montego Bay, es defineix com l'espai adjacent a les costes amb una extensió de 12 milles (21 km) comptades a partir del límit exterior de les línies de base (a aquests efectes, la llei 10/1997 sobre mar territorial fixa una línia recta que uneix Mallorca i Cabrera i Eivissa i Formentera, mentre que Menorca queda sola). Sobre el mar territorial adjacent a les costes de les Illes Balears, l'Estat (i no la CAIB) exerceix les seves competències. Tant l'article 132.2 de la Constitució, la llei 22/1988 de Costes i el Projecte de Llei de protecció i ús sostenible del litoral qualifiquen el mar territorial com a "bé de domini públic". L'article 31.16 de l'EAIB assenyala que la CAIB tindrà competències executives en els "abocaments industrials i contaminants a les aigües territorials de l'Estat corresponents al litoral de les Illes Balears" i l'article 31.17 assenyala que la CAIB tindrà competències executives en la "gestió del domini públic marítime-terrestre" i que "s'entén per domini públic marítime-terrestre el comprès tant per l'àmbit terrestre com per les aigües interiors i la mar territorial".

Més enllà del mar territorial, trobam la Zona econòmica exclusiva, regulada als articles 55 i següents del Conveni de Montego Bay, que es defineix com una àrea que s'estén fins a les 200 milles comptades des de les línies que serveixen per delimitar el mar territorial. En aquest espai adjacent al mar territorial, l'Estat riberenc té plena sobirania per a explorar i explotar els recursos naturals vius i no vius que hi hagi. La llei 15/1978, de 20 de febrer⁴, per la qual es regula la Zona Econòmica Exclusiva i les seves platges, va estendre la ZEE espanyola a les costes cantàbriques i atlàntiques i va facultar al Govern a estendre la ZEE al Mediterrani. El fet de que el Mediterrani fos un mar petit i on la delimitació dels espais marítims podia provocar un conflicte amb altres països veïns riberencs va fer que durant molts d'anys, el Govern no optàs per estendre la ZEE al Mediterrani. El que es va fer mitjançant el Reial Decret 1315/1997, d'1 d'agost⁵, fou crear una

4.- BOE de 23 de febrer de 1978.

5.- BOE n° 204, de 26 d'agost de 1997. Aquest Reial Decret fou modificat posteriorment pel Reial Decret 431/2000, de 31 de març (BOE n° 79, d'1 d'abril de 2000).

zona de protecció pesquera a la Mediterrània que s'estenia fins a les 37 milles nàutiques comptades des del límit exterior del mar territorial. En aquesta zona, Espanya “tenia drets sobirans a efectes de la conservació dels recursos marins vius, així com per a la gestió i control de l'activitat pesquera”. A continuació es detalla l'extensió de la zona pesquera:

Font: J. M. LACLETA MUÑOZ, *Las fronteras de España en el mar*, Real Instituto Elcano, DT n° 34/2004.

Del mapa es desprèn clarament que les aigües que envolten les Illes Balears entraven dins l'àmbit de la zona de protecció pesquera decretada pel Govern espanyol. Recentment, el Govern espanyol ha optat per anar més enllà de la zona de protecció pesquera a la Mediterrània i ha aprovat el Reial Decret 236/2013, de 5 d'abril⁶, pel qual estableix la ZEE d'Espanya al Mediterrani nord-occidental i que s'estén fins a les 46 milles nàutiques comptades des del límit exterior del mar territorial. D'aquesta manera, la ZEE substitueix, en part i a determinades zones, la zona de protecció

6.- BOE n° 92, de 17 d'abril de 2013.

pesquera existent. En tot cas, l'extensió i nova delimitació de la ZEE feta al Mediterrani pel Govern espanyol també es projecta sobre les aigües que envolten les Illes Balears i impliquen reforçar clarament les competències de l'Estat en aquesta àrea marítima.

També cal fer referència a la plataforma continental, regulada als articles 76 i següents del Conveni de Montego Bay i que es defineix com aquell espai marítim que va, com a regla general, fins a les 200 milles comptades des de les línies de base que delimiten el mar territorial, en el qual l'Estat riberenc té competència exclusiva a efectes de l'explotació del llit i del subsòl de les àrees submarines que es trobem dins aquestes 200 milles. L'article 132.2 de la Constitució assenyala clarament que els recursos naturals que es trobin a la plataforma continental són béns de domini públic estatal. Al Mediterrani hi ha plataforma continental, si bé aquesta només està delimitada amb Itàlia mitjançant un acord de 1974.

Finalment, cal assenyalar que dins l'alta mar, tal com assenyalen els articles 86 i següents del Conveni de Montego Bay, entren tots els espais marítims no inclosos dins la ZEE, el mar territorial o les aigües interiors i es defineix com un espai que no està sotmès a la sobirania de cap Estat. Així doncs, al Mediterrani, en la mesura que la ZEE decretada no esgota tota la Mar, es pot parlar de l'existència d'alta mar.